

LÄHTEÜLESANNE PÕHIKOOLI JA GÜMNAASIUMI RIIKLIKU ÕPPEKAVA ARENDAMISEKS AASTATEL 2008-2011

Käesolev lähteülesanne on aluseks põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava (RÕK) arendustöödele aastateks 2008 - 2011.

Lähteülesanne koosneb järgmistest osadest:

- 1) õppekava arendustöö lähtekohad;
- 2) õppekava arendustöö prioriteedid;
- 3) õppekava arendustöös loodavate õigusaktide eelnõud ja juhendmaterjalid;
- 4) lähteseisukohad põhikooli ja gümnaasiumi õppe ülesehituse ja -korralduse kohta;
- 5) õppekava arendamise protsess;
- 6) õppekava arendamise ajagraafik.

RÕK võeti vastu Vabariigi Valitsuse poolt vastu 1996. aastal ja uuendati 2002. aastal. Käesoleval ajal toimub õppetöö Eesti üldhariduskoolides 2002. aastal vastu võetud RÕKi (edaspidi RÕK2002)¹ alusel.

2001. aastast on toimunud õppekava arendustööd Tartu Ülikoolis ja Riiklikus Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuses (REKK). REKKi juhtimisel alates 2006. aastast tehtud arendustööde tulemused tehti avalikuks 26. novembril 2006 (RÕK projekt 26.11.06)².

Õppekava arendusprotsess peab olema pidev. Süstemaatiline teadus- ja arendustegevus peab tagama õppekavaarenduse jätkusuutlikkuse, st sellealase kompetentsuse tekke, stabiilse arengu ja sihipärase kasutamise.

1. Õppekava arendustöö lähtekohad

1.1. Õppekava arendustöös tuleb lähtuda:

1.1.1. Kehtivast õppekavast, erinevate sihtrühmade kriitikast kehtivale õppekavale ning vahepeal toimunud arendustööde tulemustest.

1.1.2. Üldharidussüsteemi arengukavas aastateks 2007-2013 seatud üldharidussüsteemi arendamise peaesmärgist luua üldharidussüsteemis kõigile õpilastele võrdväärsed võimalused ja tingimused võimete- ja huvidekohase ja kvaliteetse hariduse omandamiseks, mis võimaldab jätkata õpinguid ja elus väarikalt toime tulla³.

¹ Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava, VV määrus nr 56 25.01.02

² Riiklike õppekavade materjale, REKK, 2006

³ Vt üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013 (VV 18.01.07) lk 8

1.1.3. Erinevatest haridussüsteemi puudutavatest strateegiatest ning dokumentidest: Lissaboni strateegia, eesmärgiga muuta Euroopa Liit juhtivaks teadmistepõhise majandusega ühenduseks, mis on võimeline tagama jätkusuutliku majanduskasvu koos enamate töökohtade ning suurema sotsiaalse sidususega; Üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013 ning Eesti säästva arengu strateegia Säästev Eesti 21 (SE21), mis kirjeldavad üldharidussüsteemi arengusuunad⁴; Euroopa parlamendi ja nõukogu 18.12.06 soovitus⁵ võtmepädevuste⁶ kohta elukestvas õppes jt. Õppekava arendustöös arvestatakse koostöös vastavate alade spetsialistidega sidusvaldkondade arengukavades ja strateegiates toodud.⁷

1.1.4. Vajadusest arvestada ühiskonnas toimunud muutustega ning tulla toime nendest tingitud ühiskonna ees seisvate ülesannetega nagu energeetika- ja keskkonnaprobleemid, Eesti liitumine Euroopa Liidu ja NATOga, rahvastiku tervis (sh AIDS), töajõuprobleemid jt.

1.1.5. Olemasolevate uuringute, sh nii Eestis läbiviidud teadusuuringute kui ka rahvusvaheliste võrdlusuuringute ja välishindamiste tulemustest.

1.2. Õppekava arendusprotsess aitab kaasa järgmiste Eesti üldharidussüsteemi arendamise eesmärkide elluviimisele⁸:

1.2.1. Koolist väljalangevuse vähendamine ja hariduslike erivajadustega (sh andekate) laste arengu tõhusam toetamine⁹ – õppekavas kirjeldatakse tugiteenuseid kui õppe- ja kasvatustegevuse loomulikku osa; kirjeldatakse koostööd lapse arengu tagamiseks; vaadatakse üle õpilaste ajaline koormus ning õpitulemuste hulgest ja keerukusest tulenev koormus; kirjeldatakse mehhanisme õpilase koormuse optimeerimiseks ning väljaspool kooli toimuva õppe ja kutsealase eelkoolituse ning kutseõppe arvestamiseks.

1.2.2. Turvalise koolikeskkonna saavutamine – senisest täpsemalt kirjeldatakse õpikeskkonda, eelkõige kooli sotsiaalne kliimat: vastastikusel lugupidamisel põhinevad suhted;

⁴ Vt üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013 (VV 18.01.07) lk 7 ja SE21 (RE 14.09.05) lk 61

⁵ Vt Euroopa Liidu Teataja 31-12-2006 L394/10 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:ET:PDF>

⁶ Terminit „pädevus“ kasutatakse siin tulenevalt nimetatud soovitustest. Kasutatav õppeainete üleseid eesmärke (üldiseid pädevusi/kompetentsuseid/oskusi) puudutav terminoloogia on aruteluobjekt õppekavaarendusprotsessis.

⁷ Õppekava küsimusi on käsitletud mitmekümnes riiklikus dokumendis (strateegiad, arengukavad, välislepingud jmt). Sellest tulenevalt on õppekava arendustöö tähtsaks ülesandeks nimetatud dokumentidega võetud kohustuste süstematiseerimine ja prioriteetsuse määratlemine.

⁸ Toodud eesmärgid ei ole täielik loetelu üldharidussüsteemi arendamise eesmärkidest.

⁹ Vt üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013 (VV 18.01.07) lk10, väljalangevuse vähendamine on Lissaboni protsessi üks indikaatoreist.

süsteemiline koolikiusamise ja -vägivalla ennetust; arvestamist õpilase väarikuse ja eripäradega; kaasatust jne.

1.2.3. Kompetentsuse suurendamine täppis- ja loodusteaduste ning tehnika/tehnoloogia valdkondades ja huvi kasvatamine õpingute jätkamise vastu nendel aladel¹⁰ – loodusainete õppesisu lõimimine ja õpitulemuste parem vastavus eesmärkidele võimaldavad tervikliku maailmapildi kujunemist ning vajalike üldhariduslike kompetentsuste saavutamist; suurendatakse loodusainete praktiliste tööde ja reaal- ja loodusteaduste osakaalu¹¹; kirjeldatakse õppesuundade kasutamist gümnaasiumis. Eesmärk saavutatakse: 1) õppekava arenduses kasutatava rahalise ressursi suurendamisega võrreldes teiste ainevaldkondadega; 2) klassist väiksemate rühmade töö rahastamisega, mis võimaldab paremini rakendada praktilisi töid, õues õpet jms; 3) teistest valdkondadest suurema riikliku toetusega õppetehnoloogiliste vahendite muretsemisse; 4) teistest valdkondadest suurema riikliku toetusega meetodiliste materjalide väljatöötamise ja õpetajate esma- ja täiendkoolitusse.

1.2.4. Eetiliste, vastutustundlike ja aktiivsete kodanikuühiskonna liikmete kujunemise toetamine¹² – õppeprotsessi kujundamisel ja teemavalikul rõhutatakse kõlblist ja isamaalist kasvatust ning ettevõtlikkust ja kodanikuaktiivsust.

1.2.5. Eesti keelest erineva emakeele ja kultuuritaustaga õpilaste tõhusam toetamine¹³ – õppekavas kirjeldatakse õpilasarühmast erineva emakeele või kultuuritaustaga õpilase ja erineva emakeele või kultuuritaustaga õpilasarühma õppe korraldamise põhimõtteid;

1.2.6. Infotehnoloogiliste võimaluste kasutamine õppetöös¹⁴ – infotehnoloogilisi võimalusi arvestatakse ainekavade eesmärkide, õppesisu ja õpitulemuste kujundamisel, rakenduslikud materjalid seovad õppekava ning Eestis kättesaadavad infotehnoloogilised lahendused.

2. Õppekava arendustöö prioriteedid

Lähtudes sellest, et kehtiva õppekava suuremateks probleemideks on:

- õpitulemuste ebaselgus, ebapiisav vastavus eesmärgistusele ja kasutatavale ajaressursile, millest johtub õpilaste ülekoormatus ja õppe ebaefektiivsus;

¹⁰ Vt üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013 (VV 18.01.07) lk18, samuti üks Lissaboni protsessi indikaatoreist.

¹¹ Vt Valitsusliidu programm aastateks 2007-2011

¹² Vt üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013 (VV 18.01.07) lk7

¹³ Vt üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013 (VV 18.01.07) lk11.

¹⁴ Vt üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013 (VV 18.01.07) lk18

- õppekava üldosa, läbivate teemade ning ainekavade vähene kooskõla ning erinevate ainekavade vähene lõimitus ainevaldkondadeks;
- õigusaktide ja teiste normdokumentide teksti vähene kommunikatiivsus ning õppekava (sh ainekavasid) seletavate ja juhiseid andvate materjalide puudus;

lugeda õppekava arendusprotsessi prioriteetseteks suundadeks:

- 2.1. Õppe-eesmärkide ja õpitulemuste süsteemi arendamine, et tagada sidusus õppekava eri osade vahel (sh üldosa erinevad osad, läbivad teemad, õppeained) ning õppeainete ülest eesmärkide saavutamine.
- 2.2. Ainevaldkondade arendamine, suurendamaks üldosa, läbivate teemade ja ainekavade vertikaalset ja horisontaalset sidusust ning edendamaks ühiste eesmärkide, käsitusviiside ja hindamispõhimõtete väljatöötamist.
- 2.3. Õppesisu ja õpitulemuste hulga ning keerukuse optimeerimine arvestades laste arengulisi iseärasusi ja kasutatavat ajaressurssi.
- 2.4. Õppekava rakendamiseks vajalike seletavate, abistavate ning juhendavate materjalide (edaspidi juhendmaterjalid) ettevalmistamine.

3. Õppekava arendustöös loodavad õigusaktide eelnõud ja juhendmaterjalid

Õppekava arendusprotsessis tuleb koostada järgmiste õigusaktide eelnõud ja juhendmaterjalid:

- 3.1. Põhikooli- ja gümnaasiumi seaduse (PGS)¹⁵ muutmise seaduse eelnõu, milles sätestatakse õppekava üldosa puudutavad peamised valikud (vajadusel eraldi põhikooli ja gümnaasiumi kohta), sh:
 - kooli õppe- ja kasvatuseesmärgid,
 - kooli õppe ja kasvatustegevuse põhimõtted¹⁶,
 - ühtluskooli toimimise käsitus,
 - riikliku õppekava kohustuslikud osad, nende kehtestamine, omavahelised seosed (sh ka HEV õppekavad ning rakenduskavad),
 - kooli õppekava seotus riikliku õppekavaga (vastava VV määrusega), kooli õppekava võimalikud erinevused riiklikust õppekavast ning kooli õppekava menetlemine sel juhul (erinevad pedagoogikad, erakoolid,), koolide õppekavade registreerimine Eesti Hariduse Infosüsteemis EHIS,
 - hindamine ning selle seotus haridustaseme alustamise ja lõpetamisega (sh eksamid),

¹⁵ Vajalik kooskõlastada Justiitsministeeriumiga. HTM juristi soovitus oli a) uus §2' võiks olla eesmärgid ja põhimõtted, muu suures osas §3, mis ka praegu käsitleb õppekava.

¹⁶ vt nt RÕK projekt 26.11.06 §8-§9

- õpilase nädalakoormus (kaaluda kodutööde mahu piirangu kirjeldamist),
- riigi, kooli, õpilase poolt määratud ajakasutus (sh õppeaasta pikkus ning kasutatavate arvestusühikute kirjeldamine, valikosa ja kohustusliku osa vahekord),
- kooliastmed,
- üldhariduse- ja kutsehariduse seotus (sh põhikoolis, sh muusika eelkurseõpe) ning õppesuundade temaatika gümnaasiumis,
- huvihariduse seotus formaalharidusega,
- religiooniõpetus, riigikaitseõpetus.

3.2. Põhikooli riiklik õppekava ja gümnaasiumi riiklik õppekava Vabariigi Valitsuse määrusena, mille koostamisel lähtuda järgmisest struktuurist:

- üldsätted,
- üldosa (sisukomponentide asetus struktuuris võib töö käigus muutuda):
 - õppe- ja kasvatusesmärgid (otsus, kuidas eesmärgid avatakse – nt üld- ja valdkondlike pädevustena, kooliastmeti, valdkonniti, aineti – tehakse arendustöö käigus),
 - õpikäsitus,
 - õpikeskkond (sh õpiprotsess ja kooli elukorraldus; õppevara ja kooli ruumikeskkond),
 - kooli õppe- ja kasvatusgevuse ülesehitus (ainevaldkonnad, õppeained, läbivad teemad, nende omavahelised seosed),
 - õppe- ja kasvatusgevuse korraldus (sh koormus; tunnijaotusplaan; õppe- ja kasvatusgevuse vormid; õppe diferentseerimine; õpilase tervise, tervisekäitumise, arengu ja õppimise seire; nõustamine ja tugiteenused; erineva kultuuritaustaga ning õppekeelest erineva emakeelega õpilased; hariduslike erivajadustega õpilased; koostöö lapsevanemaga),
 - õpitulemuste hindamise käsitus,
 - klassijuhatamine,
 - nõuded kooliõppekavale,
- rakendussätted,
- lisana läbivate teemade kirjeldused,
- lisadena valdkondlikult koondatud ainekavad. Õppe sisu ja õpitulemused esitatakse ainekavades kooliastmeti.

3.3. Muutused teistes õigusaktides, mis tulenevad muudatustest PGŠis ja RÕKis.

3.4. Riikliku õppekava rakenduskava, mis määratleb õppekava rakenduseks vajalikud tegevused ja ressursid.

3.5. Juhendmaterjalid õppekava üldosa, ainevaldkondade ning ainekavade ja läbivate teemade rakendamiseks, sh üldosa seletuskiri, ainearaamatud, üldoskuste kirjeldused ja kujundamine, õppeainete soovituslik õppesisu ning õpitulemused klassiti.

4. Lähteseisukohad põhikooli ja gümnaasiumi õppetöö ülesehituse ja korralduse kohta

Õppekava arendusprotsessis lähtuda järgmistest põhikooli ja gümnaasiumi õppetöö ülesehituse ja korralduse põhimõtetest:

4.1. Kooliastmed põhikoolis on: I kooliaste – 1.-3. klass; II kooliaste – 4.-6. klass; III kooliaste – 7.-9. klass.

4.2. Õpilaste suurim lubatud nädalakoormus põhikooli klassides on: 1. klassis 20 tundi; 2. klassis 23 tundi; 3. ja 4. klassis 25 tundi; 5. klassis 28 tundi; 6. ja 7. klassis 30 tundi; 8. ja 9. klassis 32 tundi.

4.3. Õppeaasta pikkus on 175 päeva (35 õppenädalat), arvestusliku kursuse pikkus on 35 õppetundi.

4.4. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus ja viisid sätestatakse kooli õppekavas, õppetund 45min on arvestuslik ühik.

4.5. Riiklikus õppekavas on järgmised ainevaldkonnad ja kohustuslikud õppeained:

- (1) emakeel ja kirjandus: eesti keel, vene keel (vene õppekeelega koolis), kirjandus. Mitmendast klassist alates õpetatakse kirjandust eraldi õppeainena, on täiendavate arutluste objekt.
- (2) võõrkeeled (sh eesti keel kui riigikeel). Eesti keele kui riigikeele ja võõrkeelte ainekavade koostamisel võetakse aluseks Euroopa keeleõppe raamdokumendi põhimõtted ja selles kehtestatud Euroopa Nõukogu keeletasemed (vt projekt 26.11.07). A-võõrkeele õppimise kohustus vene või muu õppekeelega koolides tuuakse 1. kooliastmesse nagu see on eesti õppekeelega koolides. Sellisel juhul jääb kooli poolt määratletavaid aineid vene või muu õppekeelega koolis I kooliastmes 1; II kooliastmes 1 ja III kooliastmes 2. Vene või muu õppekeelega koolides ei õpetata kohustuslikuna B-võõrkeelt.
- (3) matemaatika: matemaatika;
- (4) loodusained: loodusõpetus, bioloogia, geograafia, füüsika, keemia;
- (5) sotsiaalsained: inimeseõpetus, ajalugu, ühiskonnaõpetus. Arutlusaineks jääb inimeseõpetuse ja ühiskonnaõpetuse liitmine;
- (6) kunstained: muusika, kunst;
- (7) tehnoloogia: tööõpetus;
- (8) kehaline kasvatus: kehaline kasvatus.

Arutlusaineks jääb geograafia ning tööõpetuse sobiv positsioneerimine ainevaldkondades. Samuti võib vajadus olla ainete ümbernimetamiseks ning gümnaasiumi õppesuundadest tulenevalt uute kursuste liitumiseks erinevatele ainevaldkondadele.

4.6. Põhikoolis jagunevad nädalatunnid ainevaldkondade vahel järgmiselt

	I kooliaste eesti õppekeel (muu õppekeel)	II kooliaste eesti õppekeel (muu õppekeel)	III kooliaste eesti õppekeel (muu õppekeel)
Emakeel ja kirjandus	19	15	12
Võõrkeeled	3 (9)	12 (21)	18 (21)
Matemaatika	10	13	13
Loodusained (sh geograafia)	3	7	20
Sotsiaalsained	3	6	9
Kunstiained	10,5	7	6
Tehnoloogia	4,5	5	5
Kehaline kasvatus	8	8	6
Kooli õppekavas määratakse	7 (1)	10 (1)	5 (2)
Kokku	68 (68)	83 (83)	94 (94)

Ainevaldkondade sees on ainevaldkonna ekspertide ettepanekul ja HTM nõusolekul võimalik teha ainetevahelisi muudatusi. Ainekavade sisu mahukuse, mis toob kaasa õpilaste liigse koormuse, vähendamine on üks peamisi arendusülesandeid.

4.7. Õppekava läbivad teemad käsitlevad järgmisi valdkondi: elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlikkus, kodanikuühiskond ja ettevõtlikkus, oma- ja pärimuskultuur ja kultuuriline mitmekesisus, teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus.

5. Õppekava arendamise protsess

5.1. Arendustöösse kaasatud eksperdid: a) kujundavad hinnangud, kas RÕK2002 võrreldes on vajalikud muutused; b) kujundavad hinnangud, millises suunas muudatusi luuakse ning kas ja kuidas haakuvad kehtiva õppekava osas soovitud muutustega RÕK projekt 26.11.06 ning ekspertidele teada olevad arendustööd; c) osalevad tekstiloomes; d) kujundavad hinnangud, kas valminud õppekava tekst viitab soovitud suundumustele ning missugused on edasised uuringu- ja rakendusvajadused ning ettepanekud hariduspoliitika kujundamiseks.

5.2. Ainevaldkondade töörühmade esindajad rakendatakse tööle koos õppekava üldosa ettevalmistamisega, et a) analüüsida RÕK projekt 26.11.06 ettevalmistamisel tehtud tööd, b) osaleda õppekava üldosa aruteludes, c) tagada valdkondlik sidusus.

5.3. Õppekava üldosa, ainevaldkondade ning ainekavade ning läbivate teemade rakendamist abistavate materjalide loomine algab paralleelselt õppekavaga seotud õigusaktide ettevalmistamisega.

5.4. Huvigrupid kaasatakse õppekava loomise ja rakendamise protsessi selle algusest peale.

5.5. Teabevahetuseks ja avalikustamiseks kasutatakse selleks loodud (kohandatud) veebilahendust.

6. Õppekava arendamise ajagraafik

6.1. PGSi muutmise seaduse eelnõu on valmis aruteludeks. Tähtaeg: 01.08.08

6.2. Põhikooli ja gümnaasiumi õppekavade üldosade projektid (läbivate teemade lisaga) ning ettepanekud võimalike muutustega teistesse õigusaktidesse on valmis aruteludeks. Tähtaeg: 01.08.08

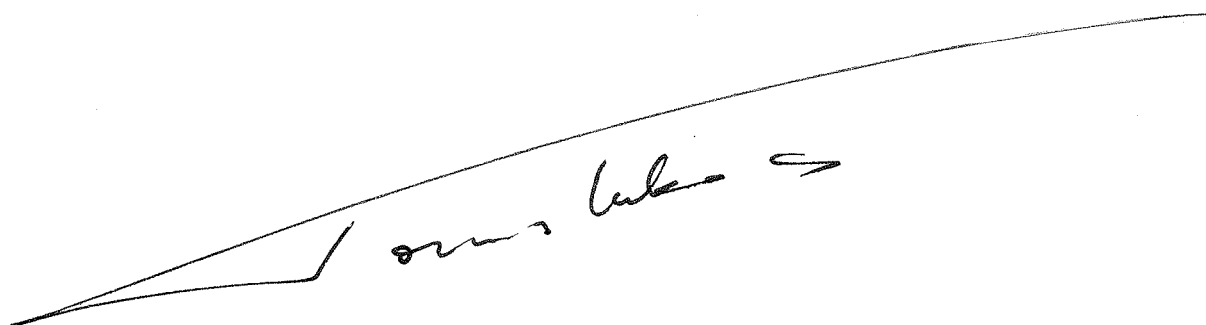
6.3. Ainekavade projektid on valmis aruteludeks, avalikkusele tehakse kättesaadavaks selleks hetkeks olemasolevad kommenteerivad materjalid. Tähtaeg: 01.08.09

6.4. Põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade eelnõud (üldosa ja kõik lisad) ja õppekavade rakenduskavade eelnõud. Tähtaeg: 01.12.09

6.5. Õppekava juhendmaterjalide loomine algab koos õppekava puudutavate õigusaktide ettevalmistamisega ning osalt avalikustatakse õppekavaprotsessi erinevates etappides. Täpne koosseis ning ajakava lepatakse kokku 2008. aasta jooksul.

6.6. Uuendatud õppekava rakendumine koolides algab alates 2010/2011 õppeaastast.

Lähteülesanne on heaks kiidetud Põhikooli ja Gümnaasiumi Riikliku Õppekava Nõukogu poolt 18.02.2008 ja täiendatud 15.04.2008 ning 17.06.08.

A large, stylized handwritten signature in black ink, slanted upwards from left to right. The signature is cursive and appears to be a name, possibly "Kalle Linn".